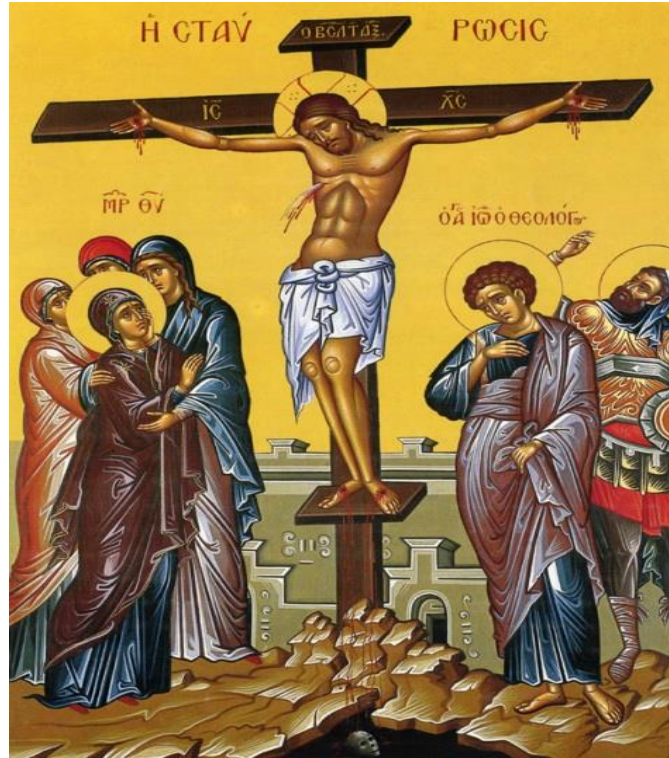

Θεολογική ἔρμηνεία τῆς εἰκόνας τῆς Σταυρώσεως τοῦ Κυρίου.

Ιερά Μητρόπολις Κηφισίας, Αμαρουσίου, Ωρωπού και Μαραθώνος.

Σταύρωση ὡς θανατική καταδίκη, ἦταν πανάρχαιο γεγονός, γνωστὸ σὲ ὅλους τοὺς λαούς. Ἦταν ἡ πλέον ἀτιμωτική ποινή. Στὸ Ρω-μαϊκὸ κράτος ἦταν νομικὰ καταχωρημένη, γιὰ τοὺς μὴ Ρωμαίους πολῖτες καὶ κυρίως γιὰ τοὺς σκλάβους.

Ἡ Σταύρωση τοῦ Χριστοῦ εἶναι γεγονός κεντρικῆς σημασίας γιὰ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ στὸ Σταυρὸ εἶναι μιὰ νίκη, ἕνας «ζωποιοὺς θάνατος» (λειτουργία Μ. Βασιλείου). Εἶναι ἡ ὀλοκλήρωση τοῦ λυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ Κυρίου ἐπὶ τῆς γῆς. Γιὰ τὸν λόγο αὐτόν, ὁ Ἐσταυρωμένος βρίσκεται σὲ κάθε ὀρθόδοξο Ναό, πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα καὶ πάνω ἀπὸ τὴν ὠραία πύλη, στὴν κορυφή τοῦ τέμπλου. Ἡ εἰκόνα τῆς Σταύρωσης, ἔχει τὴ θέση της στὸ δωδεκάορτο, στὴν πάνω σειρά τοῦ τέμπλου. Ὡς τοιχογραφία ἱστορεῖται, συνήθως, στὸ βόρειο μέρος τοῦ θόλου.

Ἀπὸ τὸν 6ο Αἰῶνα, συναντᾶμε τὴ Σταύρωση ὅπως τὴν ξέρουμε σήμερα. Ἀργότερα, σταδιακὰ περνοῦν οἱ ἀγιογράφοι ἀπὸ τὴν ἐξιστόρηση στὴ θεολογία καὶ τοὺς συμβολισμούς.

Τόπος τῆς Σταύρωσης ὁ Γολγοθᾶς, ἔξω ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ.

Ὁ Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ κυριαρχεῖ στὴν εἰκόνα. Ἀποτελεῖται ἀπὸ μία κάθετη δοκὸ καὶ ἀπὸ τρεῖς ὀριζόντιες κεραῖες, τὴ μεγάλη, ὅπου καρφώθηκαν τὰ χέρια, μιὰ μικρὴ, ὡς ὑποπόδιο καὶ μία μικρὴ ὡς πινακίδα ποὺ γράφει τὴν αἰτία τῆς καταδίκης, πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι. Ἡ κατακόρυφη δοκὸς ἔχει ἓνα μέρος τῆς μέσα στὴ γῆ καὶ τὸ ὑπόλοιπο, ὑψώνεται πρὸς τὰ πάνω. Συμβολίζει τὴν κάθοδο τοῦ Χριστοῦ στὸν κόσμο, τὸ πέρασμα στὸν Ἄδη καὶ τὴν ἄνοδό Του στὸν Πατέρα μετὰ τὴν Ἀνάσταση, ὡς ἐπίσης καὶ τὴν κοινωνία μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων.

Ἡ ὀριζόντια μεγάλη κεραία, συμβολίζει τὴν κοινωνία μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴ διάδοση τοῦ εὐαγγελίου ἐπὶ τῆς γῆς. Ἡ ὀριζόντια μικρὴ (στήριγμα ποδιῶν) συμβολίζει τὸν ζυγὸ τῆς δικαιοσύνης, τὴν παλινδρόμηση μεταξὺ σωτηρίας καὶ ἀπωλείας. Σὲ πολλές παραστάσεις εἶναι ἐλαφρὰ κεκλιμένη, ὥστε τὸ ἀνυψωμένο μέρος της εἶναι πρὸς τὴ μεριὰ τοῦ σωσμένου ληστῆ καὶ τὸ χαμηλωμένο πρὸς τὸν ληστὴ ποὺ λοιδοροῦσε τὸ Χριστό.

Ἡ ὀρθόδοξη εἰκονογραφία δέν ἱστορεῖ αὐτόνομα τὰ γεγονότα, ἀλλὰ ὅλα ἔχουν μία σύνδεση καὶ μία ἀλληλουχία. Εἶναι μέρος τοῦ ἔργου τῆς Σωτηρίας. Στὴν εἰκόνα τῆς Γέννησης τοῦ Χριστοῦ, βλέπουμε ὅτι ὁ Χριστὸς γεννήθηκε μέσα στὸ σκοτεινὸ σπήλαιο, στὸ ἄντρο τοῦ Ἄδη, καὶ μάλιστα ἠ φάτνη ποὺ τοποθετήθηκε εἶναι ἓνα κτιστὸ μνηῆμα, ποὺ φανερώνει ὅτι ἐνανθρώπησε μὲ σκοπὸ νὰ πεθάνει, ὥστε νὰ καταργήσει τὸν Ἄδη.

Τὸ κρανίον τοῦ Ἀδάμ στὴν εἰκονογραφία πρωτοεμφανίζεται τὸν 9ο αἰῶνα. Ἔτσι ἡ εἰκόνα ἀποκτᾶ ἓναν ἀκόμη, δογματικὸν συμβολισμόν. Τὸ κρανίον μᾶς θυμίζει τὴν ματαιότητα καὶ τὸν ἐφήμερον χαρακτήρα τῆς ζωῆς πάνω στὴ γῆ. Ὁ Σταυρὸς ἀπὸ πάνω, μᾶς παρηγορεῖ δείχνοντας τὴν ἀληθινὴν ζωὴν. Τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ στάζει πάνω στὸ κρανίον καὶ συμβολίζει τὸ ξέπλυμα τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ Ἀδάμ ἀλλὰ καὶ ὅλων τῶν ἀνθρώπων: **«ἐξηγόρασας ἡμᾶς ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου τῷ τιμίῳ σου αἵματι»**. Ξεπλένεται τὸ προπατορικὸν ἁμάρτημα μὲ τὸ βάπτισμα τῆς Ἐκκλησίας μας.

Μᾶς θυμίζει καὶ τὸ βάπτισμα τοῦ αἵματος τῶν μαρτύρων. Τώρα ὅλοι μποροῦν νὰ ζωοποιηθοῦν, ἀκόμα καὶ οἱ νεκροί. Μάρτυρες σὲ αὐτό, οἱ ἀναστημένοι νεκροὶ ἅγιοι τῆ στιγμῆ πού ὁ Χριστὸς παρέδινε τὸ πνεῦμα Του πάνω στό Σταυρὸ.

Στὰ δεξιά τοῦ Χριστοῦ εἰκονίζονται ἡ Παναγία καὶ τρεῖς γυναῖκες πού τὴν συνοδεύουν. Ὅλοι οἱ εὐαγγελιστὲς ἀναφέρονται σὲ αὐτές. Εἶναι ἡ Μαρία τοῦ Κλωπᾶ (Ἰωάννης) εἶναι ἡ ἴδια μὲ τὴν Μαρία, μητέρα Ἰακώβου καὶ Ἰωσήφ (Ματθαῖος – Μᾶρκος). Ἡ Σαλώμη (Μᾶρκος) ταυτίζεται μὲ τὴν Μαρία «μητέρα τῶν παιδιῶν τοῦ Ζεβεδαίου» (Ματθαῖος). Καὶ ἡ τρίτη ἡ Μαρία ἡ Μαγδαληνή, πού εἶναι ἡ μόνη ἀπὸ τὶς τρεῖς πού διαφοροποιεῖται καὶ ἀναγνωρίζεται, ἀπὸ τὸ ἔντονο κόκκινο χρῶμα στὸ ἔνδυμα καὶ τὴν πλούσια κόμη. Ὅλες ἔχουν καλυμμένο τὸ κεφάλι τους μὲ μαφό-ριο καὶ ἡ μία, συγκρατεῖ τὴν Παναγία. Τὴν παρηγοροῦν καὶ μὲ ἐλεγχό-μενη θλίψη, συμμετέχουν στὸ Θεῖο Πάθος.

Ἡ Παναγία, βρίσκεται ἀνθρωπίνως, σὲ ἔσχατη θλίψη, δὲν ἀναλύεται ὅμως σὲ δάκρυα. **Συμμετέχει στὸ Πάθος, μὲ ἀξιοπρεπῆ στάση. Ἡ σταύρωση καὶ ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ παραμένουν καὶ γιὰ τὴ Θεοτόκο πραγματικὸ μυστήριο.** Ὅμως αὐτή, παρόλο πού θρηνεῖ, δὲν ἀμφιβάλλει καὶ ἀναφωνεῖ «εἰ καὶ σταυρὸν ὑπομένεις, σὺ ὑπάρχεις ὁ Υἱὸς καὶ Θεὸς μου».

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, εἰκονίζονται ὁ νεαρὸς Ἰωάννης καὶ ὁ Ρωμαῖος ἐκατόνταρχος, Λογγίνος. Ἡ παρουσία τοῦ Ἰωάννη ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν ἴδιο, στὸ εὐαγγέλιό του, ὅπου σώζει καὶ τὴν τελευταία ἀνθρώπινη ἐπιθυμία Του, νὰ πάρει τὴν Παναγία ὡς μητέρα του, στὸ σπίτι του. Ὁ Ἰωάννης κοιτάζει πρὸς τὰ κάτω θλιμμένος καὶ συλλογισμένος, μὲ τὸ μυστήριο τοῦ Πάθους. Δίπλα στὸν Ἰωάννη, εἶναι ὁ Ρωμαῖος ἐκατόνταρχος (Ματθαῖος – Λουκᾶς). Ταυτίζεται μὲ τὸν στρατιώτη, πού μὲ τὴν λόγχη ἐκέντησε τὴν πλευρὰ τοῦ Χριστοῦ, ἀπὸ ὅπου **ἐξῆλθε αἷμα καὶ ὕδωρ**. Ὁ Ἐκατόνταρχος ἐδῶ, ἀντιπροσωπεύει τὰ ἔθνη πού δέχονται τὸν Χριστὸ ὡς Θεό. Πρά-γματι εἶναι ὁ πρῶτος μὴ Ἰουδαῖος, πού ἀναγνωρίζοντας τὸ μυστήριό τοῦ Πάθους, ἀνεφώνησε: **«Ἀληθῶς, Θεοῦ Υἱὸς ἦν οὗτος»** (Ματθαῖος). Γιὰ αὐτό, εἰκονίζεται μὲ φωτοστέφανο καὶ μὲ ὑψωμένο τὸ δεξί του χέρι, διακηρύττοντας τὴν ἀλήθεια αὐτή. Φορᾶ πλουμιστὴ στολή καὶ κρατᾶ στρόγγυλη ἀσπίδα.

Πίσω από τὸ Σταυρὸ φαίνονται τὰ τεῖχη τῆς Ἱερουσαλήμ, λίγο χαμηλά, γιὰ νὰ μὴν «ἐνοχλοῦν» ὀπτικά, τὸ κυρίως θέμα, τὴ Σταύρωση. Στὶς ἀρχαιότερες παραστάσεις, τὰ τεῖχη ἀπουσιάζουν ἐντελῶς. Ἀργότερα οἱ εἰκονογράφοι, πρόσθεσαν τὰ τεῖχη, καθαρὰ γιὰ θεολογικούς λόγους. Ὁ Χριστὸς ἔπαθε ἔξω ἀπὸ τὴν ἀγαπημένη πόλη τῶν Ἰουδαίων. Μᾶς προσκαλεῖ, λοιπόν, νὰ τὸν ἀκολουθήσουμε: **«οὐ γὰρ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν»** (πρὸς Ἑβραίους).

Ὁ ὀρθόδοξος ἀγιογράφος, δὲν ζωγραφίζει τὸ Χριστὸ στὴ ἀνθρώπινη φύση του ἀπομονωμένα, ἀλλὰ σὲ πλήρη Δόξα Θεοῦ. **Ὡς ἄνθρωπος ἔπασχε καὶ θανατώθηκε, ἀλλὰ ἡ θεότητα ἔμεινε ἀθάνατη. Παρόλο πὸν σωματικὰ ἀπέθανε, τὸ σῶμα του δὲν γνώρισε τὴ διαφθορά, δηλαδή τὴ σήψη.** Γιὰ αὐτό, δὲν παρουσιάζεται ρεαλιστικά, ὡς νεκρὸ σῶμα πὸν κρέμεται ἄθλια, ἀλλὰ, ὡς Κύριος τῆς ζωῆς, σὲ πλήρη δόξα. Παρότι εἶναι νεκρός, στηρίζεται ἡσυχὰ στὰ πόδια ὡς ζωντανός. Ὡς Βασιλιάς στὸ θρόνο του. Ἀρχικὰ ὁ Χριστὸς ζωγραφιζόταν μὲ ἀνοιχτὰ τὰ μάτια παρόλο πὸν ἦταν νεκρός, γιὰ νὰ ἐπισημανθεῖ θεολογικά, ὅτι ὁ θάνατος δὲν τὸ ἄγγιξε. Ἀργότερα (850 μ.Χ.). οἱ ἀγιογράφοι, ἄρχισαν νὰ τὸν εἰκονίζουν μὲ κλειστὰ τὰ μάτια.

Στὴ Δύση, ἐπικράτησε ὁ Χριστὸς νὰ φέρει τὸ ἀκάνθινο στεφάνι, τὸ ὁποῖο πρωτοεμφανίστηκε κατὰ τὴν ἀναγέννηση. Τότε ἐκεῖ ἐπικράτησε ἡ φυσικότητα στὴν παράσταση, γιατί σκοπὸς τῆς Δυτικῆς ζωγραφικῆς, εἶναι ἡ συγκίνηση τοῦ θεατῆ καὶ ὄχι ἡ μυστικὴ του ἔνωση μὲ τὸ τελοῦ-μενο, καὶ ἄρα ἡ σωτηρία του. Γιὰ αὐτὸ στὴν Ἀνατολή, ὁ Χριστὸς, ἤρεμα, γέρνει ἐλαφρὰ τὸ κεφάλι Του στὰ δεξιά, σὰ νὰ κοιμᾶται. Ἔχει τὸ κορμὶ Του μιὰ μικρὴ κλίση πρὸς τὰ δεξιά, σημάδι τοῦ θανάτου, ὅμως στηρίζεται ὡς ζωντανὸς στὰ πόδια Του, τὰ ὁποῖα εἶναι καρφωμένο ξεχωριστὰ τὸ καθένα καὶ ὄχι τὸ ἓνα πάνω στὸ ἄλλο, ὅπως ζωγραφίζεται στὴ Δύση.

Ἀπὸ τὴ δεξιά πλευρά, ρέει αἷμα καὶ ὕδωρ. Ἀπὸ τὶς παλάμες καὶ τὰ πόδια ρέει τὸ ζωοποιὸ αἷμα Του, πὸν διαποτίζει τὸ κρανίον τοῦ Ἀδάμ. Τὰ χέρια Του, ἐκτείνονται ἀπαλὰ στὸ σταυρὸ καὶ οἱ παλάμες Του, εἶναι ἀνοιχτές. Καὶ αὐτὸ γιατί μᾶς προσκαλεῖ μὲ ἀνοιχτὴ τὴν ἀγκάλη του, νὰ τὸν ἀκολουθήσουμε. Ἐπίσης προσκαλεῖ καὶ τὸν θάνατο νὰ ἔρθει γιατί ὁ Χριστὸς, θεληματικὰ ἔπαθε καὶ ἀπέθανε, καὶ ὄχι ἀναγκαστικά.

Ὁ ἐσταυρωμένος στήν ὀρθόδοξη εἰκονογραφία, εἶναι ἡ ἐνσάρκωση τοῦ χαροποῦ πένθους, τῆς χαρμολύπης. Εἶναι Θεός καί ἄνθρωπος συγχρόνως. Βλέπουμε νεκρό τὸ Χριστὸ καὶ συνειδητοποιοῦμε τὴν ἀθανασία. Ἡ εἰκονογραφία συμβαδίζει μὲ τὴν ὑμνολογία. **Ἡ ζωὴ ἐν τάφῳ.** Ἡ Σταύρωση εἶναι ἀναστάσιμη. Ὅπως καὶ τὰ ἐγκώμια τῆς Μ. Παρασκευῆς, ἀντὶ νὰ μᾶς θλίβουν, μᾶς χαροποιοῦν καὶ ἀνυπομονοῦμε γιὰ τὴν Ἀνάσταση. Μὲ τὴ σειρά της, ἡ Ἀνάσταση εἶναι Σταυρώσιμη: **«Ἐσταυρώθης δι' ἐμέ, ἵνα ἐμοὶ πηγᾶσεις τὴν ἄφεσιν, ἐκεντήθης τὴν πλευράν, ἵνα κρουνοὺς ζωῆς ἀναβλύσεις μοι...»** μᾶς θυμίζει ὁ κατανυκτικὸς ὕμνος. Πάνω στὸ Σταυρὸ συνυπάρχει ἡ Ζωὴ καὶ ἡ Ἀνάσταση. Γιὰ αὐτό, ἡ πινακίδα πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ Χριστοῦ γράφει **«Ὁ Βασιλεὺς τῆς Δόξης»** καὶ ὄχι τὸ ἱστορικὸ ἀλλὰ καὶ εἰρωνικὸ I.N.B.I. Τὸ ἀναστάσιμο τροπᾶριο λέει **«θανάτω, θάνατον πατήσας».** Ἄρα, Ἡ Σταύρωση τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶναι ἀποτυχία τοῦ ἔργου Του, ἀλλὰ πλήρης ἐπιτυχία. Εἶναι ἡ νίκη τοῦ θανάτου. Εἶναι ἡ Δόξα τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ.

Καλή Ἀνάσταση.

Πηγή : <https://www.imkifissias.gr/index.php/afieromata/>